

**SVATÝ JAN NEPOMUCKÝ
nepřemožený Kristův mučedník,
slavný mlčením¹ o zpovědním tajemství
a naději na veřejnou kanonizaci**

Jehož uctila divadelním představením
slavná, přeslavná, vznešená a urozená mládež ze třídy rétoriky
v koleji Tovaryšstva Ježíšova v Praze u sv. Klimenta
v měsíci květnu roku 1701

PŘEDEHRA

Čechy jsou kvůli pohromám, které potkaly království, a zejména kvůli královi neřádnému životu v zoufalém stavu. Merkur je utěšuje slibem, že budou šťastné tehdy, až se spolu spřátelí oheň a voda. Tato věštba je však jen více zarmoutí, protože usoudí, že jim slibuje nemožné.

DĚJ

**PRVNÍ ČÁST
JAN V MLČENÍ**

1. SCÉNA

Král Václav IV. od Jana vyzvídá, z čeho se královna tajně vyznala při svaté zpovědi. Ten prohlašuje, že nic neprozradí, a je proto uvržen do vězení.

2. SCÉNA

Dvořané udivení náhlým královým hněvem zjišťují, čím Jan vyvolal takovou zlobu. Od pážete se dozvídají, že králi hnulo žlučí vytrvalé mlčení, s nímž zachovával zpovědní tajemství.

3. SCÉNA

Jan ve vězení nařiká nikoli pro křivdu, kterou utržil, ale kvůli králově nezkrotné zvědavosti. Dvořana, který ho ničemně povzbuzuje k prozrazení zpovědního tajemství, rázně odmítá.

4. SCÉNA

Dvořan Ulpinus² vnukne králi myšlenku, že Jana je možné zlomit spíš vlídností než násilím. Slibuje, že z něj snadno dostane všechny tajnosti pomocí vína, které zrazuje

¹ Iz 30,15.

² Snad příbuzné s latinským *vulpes*, *is*, *m.* – liška, lišák.

tajemství. Tato rada se králi líbí, a protože chce vyzkoušet, jestli povede k úspěchu, rozkáže Jana okamžitě pozvat na královskou hostinu.

5. SCÉNA

Mladí dvořané se spolu radí o způsobu jak zjistit tajemství, která královna vyznala u zpovědi. Mají totiž v úmyslu vyrazit je králi a vysloužit si tak jeho větší přízeň.

6. SCÉNA

Jan, pozvaný na královskou hostinu a marně pokoušený mnoha lichotkami, aby odhalil zpovědní tajemství, mlčí a nic neprozradí. A tak je na králův rozkaz odveden z hostiny na mučení.

7. SCÉNA

Dvořan Pacianus,³ který je již nějakou dobu Janovým přítelem, se velmi rmoutí kvůli jeho nepříznivému osudu a pohoršuje se nad královým šíleným hněvem.

8. SCÉNA

Janovi, který statečně přetrpěl mučení, se dostane posílení z nebe. Pohled na statečnost domácích mučedníků ho připraví na rychle se blížící smrt.

9. SCÉNA

Král se prostřednictvím jednoho ze šlechticů naposledy pokouší zlomit Janovo mlčení. Když zjišťuje, že Jan tajemství neprozradí, vzplane hněvem a rozkáže svrhnout ho do Vltavy. Aby předešel pobouření lidu, odloží tento zločin na noc.

10. SCÉNA

Pacianus se snaží Jana před smrtí zachránit, ale když uvažuje o způsobu, jak to udělat, vidí, že Kristova mučedníka vlečou z vězení k Vltavě a potápějí ho do ní.

CHORUS

Matematika⁴ pozoruje vodu, kterou právě posvětila Janova smrt, a shledává, že stoupá o to více, o kolik klesá. Chválí proto Božskou Prozřetelnost, která stejně tak některé lidi ponižuje, aby je povýšila, a ponořuje je do hlubin, aby je pozvedla.

DRUHÁ ČÁST

JAN V NADĚJI

1. SCÉNA

Bezbožnost jásá nad tím, že se jí v tichosti podařilo zahubit Janovu Zbožnost,⁵ a chválí Noc za věrně poskytnutou pomoc. A aby Zbožnost neměla nejmenší *naději*,

³ Jméno pravděpodobně odvozeno od lat. *pax, pacis, f.* – mír.

⁴ Lat. *Mathesis* – matematika, obecně věda zkoumající čísla a měřením uchopitelnou část přírody.

⁵ Lat. *Pietas Joannaea*, tj. Jan Nepomucký.

že se opět vynoří k dřívější slávě, zaváže si Bezbožnost Noc přísnou poslušností, aby nevynesla na světlo temné dílo, které ona sama vykonala.

2. SCÉNA

Nebe, aby ukázalo Janovu Nevinnost⁶ a vyneslo na světlo mučednickovo tělo, naopak sesílá jako svíce své hvězdy. Praha ten zázračný jev vidí, ale příčinu nezvyklého světla nezná.

3. SCÉNA

Vltava osvětlená nebeskými ohni setře slzy, které prolila kvůli Janově smrti, a rozveslí se. Slzy svých nymf pak promění v perly. Proto básníci věří, že je Vltava perloносná.

4. SCÉNA

Bezbožnost se obávala, aby nevyšlo najevo, že zločinně zničila Janovu Zbožnost. Protože dost nevěří Noci, navede Lež, aby rozhlásila pomluvu, že byl Jan utopen za spáchání nějakého zločinu.

5. SCÉNA

Lež se tedy snaží pomluvami očernit Janovu pověst a všechny přesvědčit, že byl utopen kvůli nějakému zločinu. Nikdo jí však nevěří. Všechny důkazy jsou totiž vyvráceny, některé nebeskými zázraky, jiné lidským rozumem.

6. SCÉNA

Vltava vypráví okolním městům o znameních provázejících Janovu smrt, což způsobí, že všechna začnou Jana *veřejně uctívat*.⁷ Toto své vyprávění chce nechat potvrdit *papežským prstenem*.⁸ Města žijí v naději, že se tak stane.

7. SCÉNA

Pověst dostane příkaz chválit Janův život, smrt a zejména jeho *mlčení* také po cizích krajích. Pověst se dlouho vzpírá doporučovat mlčení, které je jí protivné. Jakmile ji k tomu ale vyzve Ctnost, oslavuje mlčení vhodně zváženými symboly.

8. SCÉNA

Umělci pracují na dílech, jimiž mají vzdát Janovi čest, a přitom opěvují mučednickovy ctnosti. Někteří označují Jana jako *Hlas*⁹ podle neobyčejného daru výmluvnosti,

⁶ Lat. *Innocentia Joannaea*, tj. Jan Nepomucký.

⁷ Lat. *publicis honoribus* – součást jedné z oficiálních formulací povolení veřejné úcty svěťce (*publicis honoribus consensu Sedis apostolicae colere coeptus*).

⁸ Lat. *annulus Piscatoris* – rybářský prsten, označení papežského prstenu, které odkazuje na Kristova slova ke sv. Petrovi – prvnímu papeži, že se stane rybářem lidí (L 5,10). Potvrzení papežským prstenem zde znamená kanonizaci, kterou umožňoval až úspěšný kanonizační proces.

⁹ Snad také hříčka vycházející z označování Jana Křtitele „Hlasem volajícího na poušti“. Srov. *Vox clamantis*, s. 141, 147.

jiní ho kvůli zachovanému posvátnému tajemství nazývají *Mlčením*, další spojují oboje, stejně jako hvězdy spojily oheň a vodu.

9. SCÉNA

Sousední země svolané Pověstí se sbíhají k Janovým ostatkům, aby jim vzdaly úctu. Připojují přání, aby se přidal i Řím a dodal tak poctám korunu. Mezitím Jan odpočívá v *neobyčejné naději* ve svém slavném hrobě. Žalm 4.¹⁰

10. SCÉNA

Čechy vidí, že se nad Janovým tělem spřátelil oheň s vodou. Usoudí tedy, že již nastal čas, kdy mohou být šťastné, jak jim předpověděla věštba. Za to všechno pak velebí svého ochránce Jana.

EPILOG

Janovi příznivci žádají, *aby se na Jana obrátily i oči velkého Říma*. Statius, *Silvae*, 5. kniha, 1. óda.

K větší slávě Boží

¹⁰ Zde autor pracuje s mnohoznačností slovního spojení *in spe*, jehož využitím nejen přeje Janovi pokojné odpočinutí v hrobě (Ž 4,9: *Pokojně uléhám, pokojně spím, neboť ty sám, Hospodine, v bezpečí mi dáváš bydlet*), ale vyjadřuje také to, že lze s nadějí očekávat jeho kanonizaci.